

RA4AL

BEDRE SKOLEPRESTASJONER FOR ALLE ELEVER – KVALITET PÅ DEN INKLUDERENDE OPPLÆRINGEN HOVEDFUNN FRA PROSJEKTET

Innledning

I dette dokumentet gir vi en oppsummering av hovedfunnene fra RA4AL-prosjektet (Raising Achievement for all Learners), som er gjennomført av European Agency for Development in Special Needs Education (EA).

Inkluderende opplæring er tuftet på prinsipper som likeverd, sosial rettferdighet, demokrati og medvirkning. Det er viktig å sørge for at flere elever gjør det bra på skolen og får et likeverdig tilbud, ikke bare for økonomisk vekst og konkurranseevne, men også for å redusere fattigdom og sikre sosial integrasjon (Rådet for Den europeiske union, 2010).

Fra et etisk ståsted er det viktig å sørge for at alle elevene oppnår gode skoleprestasjoner. Hittil har vi fokusert på inkludering og argumentert for denne tilnæringsmetoden. Med RA4AL-prosjektet går vi et steg videre og ser på hvordan en inkluderende politikk og praksis kan bidra til at alle elevene oppnår bedre skoleprestasjoner.

Bakgrunn for RA4AL-prosjektet

I nyere publikasjoner har UNESCO (2012) fremhevet hvor viktig utdanning er for å skape et mer inkluderende og rettferdig samfunn. De slår fast at ... *det er stort sett internasjonal enighet om at hvis det finnes et element av ekskludering i et utdanningssystem, er det ikke god nok kvalitet på systemet* (s. 1).

OECD (2011) påpeker at når vi skal hjelpe elevene som har de svakeste skoleprestasjonene, trenger ikke dette å gå på bekostning av elevene som gjør det bra. Vi kan sikre både likeverd og at alle elevene oppnår gode skoleprestasjoner.

Når et land utformer politikk, gjenspeiler politikken i stor grad samfunnets verdier og ambisjoner og i økende grad også hensynet til barns rettigheter. Det kreves imidlertid også dokumentasjon på resultatet og hvor effektive prosessene er (Lindsay, 2007).

Selv om det har vært en positiv utvikling i mange av EAs medlemsland, er det fremdeles uklart hva som egentlig ligger i begrepet inkluderende opplæring, og dermed også om hva man bør gjøre for å

skape en positiv holdning til mangfold, og hvordan man kan gjøre utdanningssystemene og skolene bedre rustet til å imøtekomme behovene til alle elevene. Det er ikke lurt å bare overføre spesialpedagogisk tenkning og praksis til ordinære miljøer. Vi må heller utfordre de mange antagelsene om hvordan utdanningssystemene og skolene fungerer.

RA4AL-prosjektet fokuserer på alle elevene – vi må utfordre enhver oppfatning om at enkelte elever er dømt til å mislykkes. I prosjektdiskusjoner sa deltakerne at det er spesielt viktig å ta hensyn til elever fra grupper som ofte har svakere skoleprestasjoner. Dette gjelder særlig innvandrere og elever med funksjonshemming med behov for tilpasset opplæring / spesialundervisning. I tillegg la EAs nasjonale representanter og konferansedeltakerne til følgende utsatte grupper: elever fra lavere sosioøkonomiske grupper, elever som myndighetene tar hånd om, eller elever som lever under vanskelige forhold, f.eks. elever som har vært utsatt for vold eller mishandling, romfolk og reisende, elever som ikke møter opp på skolen regelmessig eller som har omsorgsansvar, og elever som er svært flinke og begavet.

I posisjonsdokumentet for prosjektet stilte vi følgende spørsmål: Hvordan kan vi i inkluderingsammenheng unngå å bruke potensielt begrensende ”merkelapper” når vi fokuserer på behovet til elever som kan være utsatte for marginalisering og som viser svake skoleprestasjoner? Hvordan kan vi følge opp og evaluere elevenes resultater på best mulig måte for å sikre at vi imøtekommer elevenes behov?

Når vi bruker begrepet *elever som er utsatte for å vise svake skoleprestasjoner*, ønsker vi å unngå bruk av kategorier og mulige stereotype oppfatninger. Vi må imidlertid tenke mer gjennom disse spørsmålene for å sikre at det tas hensyn til individuelle forhold i politikktutforming samt oppfølging og vurdering.

EAs RA4AL-prosjekt

I 2010 utførte EA en undersøkelse i medlemslandene for å finne ut hva de prioriterer å jobbe med på lang sikt. Undersøkelsen viste at landene hadde som en hovedprioritering å se på hvordan man kan forbedre skoleprestasjonene til alle elevene.

Undersøkelsen førte til at EA våren 2011 sendte inn en søknad om støtte til prosjektet Bedre skoleprestasjoner for alle elevene – Kvalitet på den inkluderende opplæringen i Comenius-sektorprogrammet i Europakommisjonens program for livslang læring. Høsten 2011 fikk EA innvilget støtte, og prosjektet ble gjennomført fra desember 2011 til november 2012 (Prosjektnummer: 517771-LLP-1-2011-1-DK-COMENIUS-CAM).

Prosjektinformasjonen og -resultatene er hovedsakelig myntet på nasjonale beslutningstakere som kan sørge for at inkludering blir en obligatorisk del av all utforming av utdanningspolitikk, og at det jobbes videre med å sikre det nødvendige samarbeidet mellom utdanningssektoren og andre offentlige etater.

Følgende informasjon er brukt i RA4AL-prosjektet:

- Funn fra en rekke av de tematiske prosjektene EA har utført sammen med medlemslandene, og nyere forskning, inkludert arbeid publisert av internasjonale organisasjoner som UNESCO, UNICEF og OECD.
- Resultatene av RA4AL-konferansen som ble planlagt i samarbeid med det danske utdanningsdepartementet og Odense kommune. Konferansen ble avholdt i Odense i

Danmark 13.–15. juni 2012 som et offisielt arrangement i forbindelse med det danske formannskapet i EU.

Utdanningsdepartementene i EAs medlemsland nominerte tre grupper av eksperter som skulle gå gjennom prosjektets hovedspørsmål og gi en tydelig beskrivelse av bakgrunnen for fremtidig arbeid. Ekspertene var beslutningstakere innenfor grunnskoleutdanningen og beslutningstakere og forskere på området inkluderende opplæring. På konferansen utvekslet deltakerne synspunkter og erfaringer om hvordan god utdanning i inkluderende miljøer kan brukes som en strategi for å få alle elevene til å gjøre det bedre på skolen. Dette gjorde de gjennom utstillingen, innspill, seminarer og uformelt nettverksarbeid og diskusjoner.

Ansatte i EA skrev et posisjonsdokument for RA4AL-prosjektet, og dokumentet ble sendt til alle deltakerne i forkant av konferansen. I dokumentet var det en gjennomgang av nyere arbeid EA har utført og annen internasjonal forskning samt noen hovedpunkter for RA4AL-prosjektet og konferansen.

Du finner posisjonsdokumentet og en fullstendig rapport om konferansen her: <http://www.european-agency.org/agency-projects/ra4al>

Sikre at alle elevene oppnår bedre skoleresultater – utfordringer

Dyson m.fl. (2004) hevder at "løsninger" som fører til initiativer som bare tilføyes i et grunnleggende urettferdig system, alltid vil mislykkes. Selv om beslutningstakernes intensjon er at alle elevene skal oppnå bedre læringsresultater, har de nye strategiene som brukes for å oppnå dette, enten ved å øke elevenes ambisjoner eller gjøre markedet mer mangfoldig, betydelige mangler.

Hanushek (2004) viser at økte bevilgninger til skolene med få unntak har hatt lite innvirkning på læringsresultatene gjennom flere tiår. Ressurser kan brukes på ulike måter som er til gode for alle elevene, for eksempel gjennom bruk av nok lærere i klasserommet, økt kompetanse blant lærerne gjennom faglig utvikling, og fleksibel bruk av rådgivning og veiledning.

De siste årene har mange av landene innført markedsbaserte reformer. Whelan (2009) tviler imidlertid på om valgmuligheter og konkurranse er egnede drivere for forbedring, siden de deler systemet inn i enheter som er for små for nyskaping og ofte forsterker inndelingen i akademiske, etniske og sosiale lag.

Så tidlig som i 1996 identifiserte International Commission on Education for the twenty-first Century sju motsetningsforhold i landenes utdanningssystemer – blant annet mellom konkurranse og like muligheter og behovet for å balansere konkurranse som skaper motivasjon og insentiver, med samarbeid som fremmer likeverd og sosial rettferdighet for alle.

Vi må derfor finne ut hvordan vi kan løse disse utfordringene og gi gode og hensiktsmessige tilbud til alle elevene. Slik gir Leadbeater og Wong (2010) uttrykk for dette: *At elever er misfornøyde med skolen, noe som gir seg utslag i høyt frafall og stryk på eksamen, tyder på at det finnes et underliggende ønske om en annen type skole – en skole som er mer engasjerende, givende og relevant for ferdighetene vi kommer til å trenge i fremtiden* (s. 3).

En felles terminologi for inkluderende opplæring

Prosjektbakgrunnen som er beskrevet ovenfor, viser at vi trenger en felles terminologi for inkluderende opplæring, og dette har vært et tilbakevendende tema i RA4AL-prosjektaktivitetene. Landene har svært ulike utdanningssystemer (Meijer, 1999, 2003). Når vi ser nærmere på den inkluderende opplæringen i landene, må vi derfor også se på de mer generelle reformene innenfor utdanning som foregår i landene.

EAs rapport *Europeisk lærerutdanning for inkludering* (2011) gir eksempler på nyere utvikling i landene, blant annet bruken av termene "heterogenitet" og "mangfold", men påpeker at en endring i terminologien ikke alltid gjenspeiler en endret tankegang eller praksis. Hvis landene fortsetter å bruke en terminologi som underbygger forestillingen om at grupper i samfunnet er atskilte eller ulike, kommer det sannsynligvis til å utformes retningslinjer som tar sikte på å endre den opprinnelige politikken som ikke var inkluderende i utgangspunktet.

I RA4AL-prosjektet følte de nasjonale representantene behov for å klargjøre betydningen av bestemte termer i prosjektet. Dette gjaldt termene *kvalitet*, *forbedring* og *prestasjon*, og definisjonene som ble brukt i prosjektet, er gjengitt nedenfor.

Følgende definisjon av *kvalitet* er brukt i RA4AL-posisjonsdokumentet:

Kvalitet må ses i lys av hvordan samfunn definerer formålet med utdanning. I de fleste samfunn er det to hovedformål. Det første er å sørge for elevenes kognitive utvikling. Det andre vektlegger rollen utdanningen spiller for å fremme elevenes kreative og emosjonelle utvikling og hjelpe dem med å tilegne seg verdier og holdninger som gjør dem til ansvarlige medborgere. I tillegg må kvaliteten bestå likeverdtesten. Et utdanningssystem som diskriminerer enkelte grupper, oppfyller ikke sitt formål. (UNESCO, 2004, forord)

Wallace (2010) definerer termen *prestasjon* som resultatet av arbeidsinnsats, læring, stå-på-vilje, selvtillit og oppmuntring. Det at individet får utfordringer, ny innsikt og lønn for innsatsen, på indre eller ytre nivå gjennom arbeidet eller anvendelsen av ny læring (s. 6). Denne generelle definisjonen står i motsetning til måloppnåelse, som vanligvis henviser til at elever oppnår karakterer eller nivåer i mer formelle, standardiserte vurderinger eller eksamener. Vi må heller ikke glemme at land og kulturer kan ha ulik oppfatning av hvilke prestasjoner eller hvilke måloppnåelser som er viktige.

Definisjonen av *svak prestasjon* er nært beslektet og relevant for RA4AL-prosjektet. *Svak prestasjon* betraktes ofte som en forskjell mellom resultatet av en vurdering eller test og den reelle prestasjonen. Det har imidlertid vært hevdet at selv om det må tas hensyn til de samfunns- og miljømessige faktorene som kan gi noen elever et mindre gunstig utgangspunkt, må vi forbedre evnene – og motstandsdyktigheten – til alle elevene, og vi må hjelpe elever som har lav måloppnåelse.

Termen *forbedring* henviser i dette prosjektet til å øke eller bedre måloppnåelsen og/eller prestasjonen til enkeltpersoner og grupper. Hvordan en slik økning måles, avhenger av på hvilke områder elevene oppnår svake skoleprestasjoner. Det er uansett ikke snakk om å senke standardene når vi skal redusere gapet mellom elever som oppnår gode resultater, og elever som oppnår svake resultater. Det skal stilles høye forventninger til alle elevene.

Prosjektresultater og anbefalinger

I dette prosjektet har vi basert oss på tidligere gjennomførte EA-prosjekter, nyere internasjonal forskning, data presentert på RA4AL-konferanseutstillingen, samt innspill, seminarer og diskusjoner som ble holdt på konferansen. Ut fra dette materialet kan vi konkludere med at følgende temaer er viktige for å forbedre skoleprestasjonene til alle elevene:

1. Samarbeid i politikk og praksis. For at vi skal kunne nå og støtte alle elevene, og da spesielt utsatte elever, bør tjenestene gis i lokalsamfunnet gjennom nært samarbeid – både ved utforming av politikk og i praksis – mellom utdanningssektoren, helsesektoren, sosialtjenesten og andre etater. Samarbeid og nettverksarbeid trengs på alle nivåer – nasjonalt, lokalt, i skolen og i klasserommet – mellom alle de berørte partene, elevene og familiene, for å sikre både koordinerte tilbud og effektiv bruk av ressurser.

Samarbeid på tvers av nivåer i systemet – fra samarbeidsbasert vurdering og læring i klasserommet til nettverk av fagpersoner på internasjonalt nivå – har mange aspekter, noe som viser hvor viktig det er med sosial kapital i skole- og systemreformer. Politikk og praksis som bygger på samarbeid, er en rød tråd i alle temaene, så det kan være en god ramme for fremtidige undersøkelser.

2. Støtte til skole- og systemledere. Skole- og systemledere bør få støtte for å sikre at de har gode visjoner og den nødvendige kompetansen for å skape en positiv grunnholdning og være gode ledere for inkluderende praksis. Når utviklingen av området og skolen planlegges, bør planlegging av hvordan man skal imøtekomme de ulike behovene til alle elevene, være en del av denne prosessen. I denne prosessen bør for øvrig alle de aktuelle prioriteringene samles på en oversiktlig og god måte.

Resultatene fra RA4AL-prosjektet understreker at vi må gå bort fra "ovenfra-og-ned"-ledelse og heller satse på distribuert ledelse som vektlegger lagarbeid og samarbeidsbasert problemløsning.

3. Inkludering og ansvarliggjøring. Ansvarliggjøring i systemer og skoler bør ha et sterkt element av egenvurdering og/eller kollegavurdering, slik at det fremheves at ansvaret ligger hos fagpersonene og ikke er noe som pålegges utenfra.

Det trengs mange ulike indikatorer for prestasjon for å få økt likeverd i utdanningen. Indikatorene må passe til den lokale situasjonen og fokusere på innsats, ressurser, prosesser og utbytte/resultater. Vi må måle det som er viktig for alle elevene for å sikre konsekvens og styrke verdier og praksis for inkluderende opplæring.

4. Tilpasning på grunnlag av elevenes meninger. Det er svært viktig å ta hensyn til elevenes meninger ved utforming av politikk og praksis. Tilpasning innebærer også å samarbeide tettere med foreldrene og familien, slik at eventuelle behov for tilrettelegging kan håndteres på en mer helhetlig måte. Et tydeligere fokus på tilpasning ville gjøre det klart at det trengs fleksible vurderingssystemer i stedet for at man prøver å sette standarder gjennom testing. I tillegg ville kvalitet bli en viktig faktor i alle områder av læringen.

5. Faglig utvikling for inkluderende utdanning. Lærerne må delta aktivt i alle endringer i systemet/skolen, og deres kompetanse må utvikles både i lærerutdanningen og gjennom

kontinuerlig faglig utvikling. Alle lærere må utvikle de nødvendige verdiene, holdningene, ferdighetene, kunnskapen og forståelsen for å sikre at alle elevene i klasserommet får godt læringsutbytte og deltar fullt ut.

Følgende fire kompetanseområder er beskrevet i EAs *profil for den inkluderende læreren* (2012): positiv holdning til mangfold, tilrettelegging for alle elevene, samarbeid og personlig faglig utvikling. Lærere må ha disse kompetanseområdene for at de skal lykkes med å forbedre skoleprestasjonene til alle elevene.

6. Pedagogiske metoder for alle. Arbeid EA har utført, viser at det finnes pedagogiske metoder som gagnar alle elevene, for eksempel lagbasert opplæring og likemannslæring. Dette støttes av nyere internasjonal forskning.

Florian og Black-Hawkins (2011) påpeker at det er en kompleks pedagogisk oppgave å gi samtlige elever det som er vanlig tilgjengelig. I stedet for å bruke en metode som fungerer for de fleste elevene (med noe ekstra eller annet for enkelte elever), må vi bruke en metode som skaper *et rikt læringsmiljø der alle elevene får like gode læringsmuligheter* (s. 814).

Disse temaene er gjennomgått mer grundig i den fullstendige prosjektrapporten som du finner her: <http://www.european-agency.org/agency-projects/ra4al>

Hovedpunkter for videre arbeid

Resultatene av det ettårige RA4AL-prosjektet skal brukes som grunnlag for et mer langsiktig prosjekt EA starter i 2013. Vi har derfor gjennomgått alle prosjektaktivitetene for å finne hovedpunkter som vi vil se nærmere på i fremtidig arbeid. Alle punktene er relatert til temaene ovenfor.

Hovedpunktene gjelder blant annet behovet for følgende:

- Samle inn praktiske og kostnadseffektive eksempler på nettverksarbeid og samarbeid i klasserommet, skolen og lokalsamfunnet, samt på nasjonalt/internasjonalt nivå, og undersøke hvordan dette kan forbedre skoleprestasjonen for alle elevene.
- Gå gjennom data som finnes om lederskap for inkludering for å undersøke hvilken kompetanse som trengs for å være leder i inkluderende systemer/miljøer.
- Se mer på hvilke mekanismer for ansvarliggjøring i utdanningssystemet og skolene som styrker de berørte partene og gjenspeiler inkluderende verdier og praksis ved å måle det som er viktig for alle elevene. Vi skal komme med konkrete eksempler på effektiv praksis som fører til mer likeverdige prestasjoner.
- Undersøke hvordan utdanningssystemer og tjenester er organisert. Vi ser på lærernes

nøkkelrolle og hvor viktig det er å lytte til elevene og deres familie for at de skal få et tilpasset tilbud.

- Se mer på hvilke kompetanseområder lærerne trenger for å imøtekomme elevenes ulike behov, og undersøke hva som er de beste måtene å oppnå dette på i lærerutdanningen og i den kontinuerlige faglige utviklingen.
- Forske på pedagogiske metoder og strategier som fremmer elevorientert, tilrettelagt klasseromspraksis i stedet for lærerledet differensiering.

Avsluttende kommentarer

RA4AL-prosjektarbeidet har vist at det trengs mer dokumentasjon, spesielt om hvilke metoder som er effektive for å forbedre skoleprestasjonene til alle elevene, og at det må undersøkes hvilke faktorer som hjelper vanskeligstilte elever med å bli mer motstandsdyktige og oppnå gode skoleprestasjoner. Rapportøren på RA4AL-konferansen, Bengt Persson, fremhevet spesielt at det mangler forskning på systemnivå.

Vi vet at det er viktig og kostnadseffektivt med samarbeid mellom land, og at det er viktig å dra lærdom av eksisterende politikk og praksis på dette området. Hvis vi utveksler kunnskap på alle nivåer i systemet, kan vi utvikle og styrke inkluderende læringsmiljøer gjennom partnerskap og samarbeid, slik at alle elevene får mulighet til å utvikle sin læringsevne og forbedre sine skoleprestasjoner. Som Fink (2008) påpeker: *Utdanning handler om mer enn å forberede elevene på å tjene til livets opphold, selv om dette er viktig. Det handler også om å forberede dem på å få seg et godt liv.*

Referanser

- Dyson, A., Farrell, P., Polat, F., Hutcheson, G., and Gallannaugh, F. (2004) *Inclusion and pupil achievement* (Research Report RR578). London: Department for Education and Skills
- European Agency for Development in Special Needs Education (2011) *Europeisk lærerutdanning for inkludering – Utfordringer og muligheter*. Odense, Danmark: European Agency for Development in Special Needs Education
- European Agency for Development in Special Needs Education (2012) *Profile of Inclusive Teachers*. Odense, Danmark: European Agency for Development in Special Needs Education
- Fink, D. (2008) *The road to transformation in education – Learning, leading and living systems*. Elektronisk dokument fra konferansen http://www.cybertext.net.au/inet_s4wk1/p4_18.htm (sist lest 12.10.2012)
- Florian, L. and Black-Hawkins, K. (2011) Exploring Inclusive Pedagogy. *British Educational Research Journal*, 37(5), 813–828. doi: 10.1080/01411926.2010.501096
- Hanushek, E. (2004) *Some simple analytics of school quality*. Working paper 10229 National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA
- International Commission on Education for the twenty-first Century (1996) *Learning: The Treasure within: Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century*. Paris: UNESCO Publishing
- Leadbeater, C. and Wong, A. (2010) *Learning from the extremes*. San Jose CA: Cisco Systems
- Lindsay, G. (2007) Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/mainstreaming. *British Journal of Educational Psychology*, 77, 1–24
- Meijer, C.J.W. (1999) *Financing of Special Needs Education*. Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education
- Meijer, C.J.W. (2003) *Inkluderende opplæring og klasseromspraksis*. Middelfart: European Agency for Development in Special Needs Education
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2011) PISA in focus 2011/2 (March) *Improving Performance – Leading from the Bottom*. Paris: OECD
- Rådet for Den europeiske union (2010) *Council conclusions on the social dimension of education and training*. 3013th Education, Youth and Culture meeting, Brussel, 11. mai 2010
- UNESCO (2004) *Education for All: The Quality Imperative*. EFA Global Monitoring Report 2005. Paris: UNESCO
- UNESCO (2012) *Addressing Exclusion in Education. A Guide to Assessing Education Systems Towards More Inclusive and Just Societies*. Paris: UNESCO
- Wallace, B. (2010) Tackling underachievement. Maximising opportunities for all pupils in an inclusive setting in B. Wallace, S. Leyden, D. Montgomery, C. Winstanley, M. Pomerantz and S. Fitton (eds.) 2010. *Raising the achievement of all pupils within an inclusive setting*. London: Routledge
- Whelan, F. (2009) *Lessons learned: How good policies produce better schools*. London: Whelan

© European Agency for Development in Special Needs Education 2012

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.